



Gissa yrket

Vem gör vad när Emma får
blindtarmsinflammation?

Lektionsupplägg,
elevuppgifter och
koppling till läroplan
och kursplaner.

Samhällskunskap
Biologi
Studie- och yrkesvägledning

Syfte

Att eleverna lär sig mer om hur det är att arbeta inom hälso- och sjukvården och vad olika yrkeskategorier gör. Dels för att få ökad kunskap om den stora bredden av yrken inom hälso- och sjukvården, dels för att få en känsla för om detta yrkesområde är något för dem. De får också lära sig mer om en vanlig sjukdom och behandling.

Tidsåtgång

Förberedelser ca 10 minuter. Lektionen ca 45 minuter. (Fylla i svaren: ca 25 minuter + genomgång av svaren och diskussion: ca 20 minuter.) Du kan också dela ut facit och låta eleverna rätta själva.

Förberedelser

Läs igenom lektionsupplägget och lucktexten. Förmedla lucktexten till eleverna. Skriv ut svarsformulär.

Ämne

Samhällskunskap, Biologi, Studie- och yrkesvägledning.

Diskussionsfrågor

- Vilka yrken inom hälso- och sjukvården kände du inte till innan?
- Vilket hälso-/sjukvårdsjobb skulle du helst vilja ha?
- Vad är det för skillnad mellan en undersköterska och en sjuksköterska?
- Ge exempel på ett par yrken inom sjukvården som är har mindre patientkontakt än exempelvis sjuksköterska?

Gör så här:

Låt eleverna arbeta enskilt eller i par och läsa berättelsen om Emma. I svarsformuläret ska de ringa in rätt yrken på de personer som Emma möter under sin sjukhusvistelse. När de är klara kan ni gå igenom svaren tillsammans. Om tid finns över kan ni gärna diskutera lite kring de olika yrkena. Utgå från diskussionsfrågorna eller andra frågeställningar som har uppkommit.

Siffrorna i luckorna motsvarar ett yrke. Ringa in rätt yrke i svarsformuläret.

Del 1

Emma har ont i magen

Emma går i åttan och har dagens sista lektion som är matematik. Hon gillar matte men idag orkar hon inte koncentrera sig. Hela eftermiddagen har hon känt sig hängig och nu börjar hon få lite ont i magen.

Efter skolan är det volleybollträning. Emma går dit och byter om men under uppvärmningen känns det inte alls bra. Nu har hon väldigt ont i magen och plötsligt mår hon riktigt illa också. Hon springer ut till omklädningsrummet och kräks. Hon säger till sin tränare att hon blivit sjuk och bestämmer sig för att åka hem direkt, så att inte alla blir smittade i fall det är magsjuka.

Samtal med 1177

Under kvällen och natten gör det mer ont och Emma får även feber. På morgonen tycker hennes pappa att det är bäst att de ringer sjukvårdsrådgivningen – 1177, eftersom värken i magen blivit värre och det inte verkar vara maginfluensa.

Emma och hennes pappa ringer 1177 och får snabbt prata med Marja, som arbetar som **1** på sjukvårdsrådgivningen. Marja frågar bland annat hur länge Emma har haft ont, var det gör mest ont och om övriga symtom. Hon registrerar Emmas personnummer och säger åt dem att de ska åka till akutmottagningen så att Emma kan bli undersökt.



Del 2

På akutmottagningen

På akutmottagningen möts de av Samir som arbetar som **2** i receptionen. Han får Emmas personnummer, registrerar i datorsystemet att hon har kommit och säger att de ska sätta sig i väntrummet tills hon blir uppropad. Emma behöver vänta en stund innan hon blir uppropad och får då gå fram till en lucka där det sitter en **3** som vill att Emma skall säga vilka besvär hon har.

Efter en liten stund kommer en **4**, Jonas, och visar in dem i ett rum där Emma och hennes pappa får vänta på att Emma ska bli undersökt av en **5**. Jonas säger att Emma inte ska äta något under tiden och berättar var larmknappen är och att de kan ringa på den om de behöver hjälp.

Medan de väntar på en **6** kommer en **7**, som heter Malin, in och frågar hur Emma mår. Hon ger Emma ett id-band och tar några blodprover. Hon dokumenterar sedan i journalen hur Emma mår och vilka vårdåtgärder hon har utfört.

Blodproverna skickas sedan till ett laboratorium där de analyseras av Charlie som är **8**. Charlie tittar bland annat efter ett särskilt protein som utsöndras och ökar i blodet vid infektioner och inflammationer.

Eftersom det inte är många patienter idag på akutmottagningen behöver Emma inte vänta särskilt länge innan Steven, som är **9** kommer in. Steven frågar Emma hur hon mår och hur länge hon har haft ont och var det gör mest ont. Emma svarar på frågorna. Steven känner samtidigt på Emmas mage och lyssnar sedan även på hjärta och lungor. Han konstaterar att symtomen tillsammans med svaret på blodprovet tyder på att det är blindtarmsinflammation och att Emma måste opereras. Han frågar när Emma åt senast. Eftersom det var i går kväll säger Steven till Emma att hon kommer att bli opererad ganska snart.

På vårdavdelningen inför operationen

Innan operationen läggs Emma in på en vårdavdelning och där hon möts av Anna som är **10**. Anna ger Emma en sängplats i ett rum, visar var Emma kan duscha och ger henne bakteriedödande tvättsvampar som Emma ska använda på hela kroppen och håret. Hon frågar om Emma behöver någon hjälp, men Emma säger att hon klarar sig själv. Medan Emma duschar visar Anna pappan var han kan få tag på lite kaffe under tiden. Innan Emma går in i duschen ger Anna henne också en handduk samt patientskjorta och strumpor att ta på sig efteråt.

Efter Emma har duschat kommer en **11**, Kevin, in och sätter en liten tunn plastslang på handen. Den är kopplad till ett dropp, så Emma kan få i sig vätska och läkemedel under operationen.

Del 3

Dags för operation

Efter en timme körs Emma av Anna i sängen till operationsavdelningen. Där möts hon av Gunilla, Enrique och Sahar. Emma får narkosmedel i slangen på handen av Enrique, som är **12**. Emma somnar snabbt. Sedan intuberas Emma av Gunilla, som är **13**. Det innebär att en slang förs ner i luftstrupen när Emma sover och kopplas till narkosapparaten.

Enrique och kollegan Sahar, som är **14**, har sedan som uppgift att övervaka Emma under operationen, framför allt genom att se på syresättningsmätare, kolla puls och blodtryck, samt kontrollera pupillerna för att se att narkosen är lagom djup. Enrique, ansvarar framför allt för patienten och dokumenterar allt i journalen. Sahar hjälper Enrique.

All narkosutrustning funktionstestas regelbundet av en **15**, som är den som har ansvar för all teknisk sjukhusutrustning.



Operationsteamet

Operationsteamet består av Jenny, som är **16**, en assisterande **17**, Ali, samt Noomie som är **18** och Petra som är **19**. Noomie tvättar Emmas mage med desinfektionsmedel och klär in den med sterila dukar. Petra assisterar Noomie och räcker det sterila materialet och de sterila instrument som behövs.

Instrumenten har Petra hämtat i ett skåp i väggen, där de är sterilt förpackade. Instrumenten har rengjorts, paketerats och steriliserats på en sterilcentral av en **20**.

Nu ska blindtarmen bort

Jenny och Ali utför sedan operationen. De tar bort den inflammerade blindtarmen och syr ihop såret. Noomie finns på plats och räcker de sterila instrumenten och assisterar Jenny och Ali på olika sätt. Hon ansvarar också för att räkna alla instrument och operationsdukar innan buken sys ihop. Både Jenny och Noomie dokumenterar sedan operationen. Jenny skriver en operationsberättelse. Det gör hon genom att diktera, d.v.s. tala in berättelsen, som sedan skrivs ner av en **21**.

Del 4

På uppvakningsavdelningen efter operationen

Efter operationen körs Emma till uppvakningsavdelningen, där patienter stannar tills de är ordentligt vakna. Det kan ta några timmar. På uppvakningsavdelningen arbetar Jasmine som **22**. Hennes uppgifter är bland annat att övervaka puls, blodtryck och syresättning. Hon ser också efter att operationssåret inte blöder. Hon dokumenterar allt i journalen. Hennes kollega Sam är **23** och hjälper till att övervaka. Efter en stund på uppvakningsavdelningen börjar Emma vakna till och öppnar ögonen. Hon känner sig fortfarande trött och lite yr, men mår annars bra. Hennes mamma och pappa sitter bredvid när hon vaknar vilket känns tryggt. Sam frågar hur hon mår och om hon vill ha något att dricka.

På vårdavdelningen efter operationen

Efter ett tag kommer Emma tillbaka vårdavdelningen där hon så småningom får försöka äta lite. På avdelningen tas hon om hand av Kevin, en **24** som hon träffade på morgonen. Kevin och Lisa, som är **25**, ser till att Emma mår bra och att hon kommer upp för att kissa. De hjälper henne att ta sig upp första gången för att se att det går bra och att hon inte är yr. Emma ligger sedan och vilar under resten av dagen.

Dagen efter träffar Emma Jenny, den **26** som opererade henne. Hon säger att Emma får åka hem, och gå till vårdcentralen om en vecka, där en **27** tar bort stygnen. Jenny rekommenderar att Emma är hemma en vecka från skolan.



Ringa in rätt yrke på de personer som Emma träffar under sin vistelse på sjukhuset

1.	läkare, medicinsk sekreterare, sjuksköterska		Biomedicinsk analytiker
2.	läkare, medicinsk sekreterare, sjuksköterska		Intensivvårds-sjuksköterska
3.	läkare, medicinsk sekreterare, sjuksköterska		Kirurg
4.	undersköterska, läkare, biomedicinsk analytiker		Läkare
5.	undersköterska, läkare, biomedicinsk analytiker		Medicinsk sekreterare
6.	undersköterska, läkare, biomedicinsk analytiker		Medicinteknisk ingenjör
7.	sjuksköterska, undersköterska, medicinsk sekreterare		Narkosläkare/Anestesiolog
8.	läkare, undersköterska, biomedicinsk analytiker		Narkos-sjuksköterska/Anestesi-sjuksköterska
9.	läkare, undersköterska, biomedicinsk analytiker		Operations-sjuksköterska
10.	narkosläkare, undersköterska, medicinsk sekreterare		Sjuksköterska
11.	undersköterska, läkare, sjuksköterska		Steriltekniker
12.	narkossjuksköterska, kirurg, undersköterska		Undersköterska
13.	kirurg, narkosläkare, undersköterska		
14.	undersköterska, steriltekniker, kirurg		
15.	undersköterska, medicinteknisk ingenjör, kirurg		
16.	medicinsk sekreterare, narkosläkare, kirurg		
17.	medicinsk sekreterare, narkosläkare, kirurg		
18.	operationssjuksköterska, steriltekniker, dietist		
19.	undersköterska, biomedicinsk analytiker, kirurg		
20.	kirurg, steriltekniker, intensivvårdssjuksköterska		
21.	undersköterska, steriltekniker, medicinsk sekreterare		
22.	kirurg, intensivvårdssjuksköterska, undersköterska		
23.	undersköterska, kirurg, medicinsk sekreterare		
24.	medicinsk sekreterare, sjuksköterska, läkare		
25.	medicinsk sekreterare, läkare, undersköterska		
26.	kirurg, narkosläkare, steriltekniker		
27.	undersköterska, sjuksköterska, kirurg		

Ringa in rätt yrke på de personer som Emma träffar under sin vistelse på sjukhuset

1.	läkare, medicinsk sekreterare, sjuksköterska		Biomedicinsk analytiker
2.	läkare, medicinsk sekreterare, sjuksköterska		Intensivvårds-sjuksköterska
3.	läkare, medicinsk sekreterare, sjuksköterska		Kirurg
4.	undersköterska, läkare, biomedicinsk analytiker		Läkare
5.	undersköterska, läkare, biomedicinsk analytiker		Medicinsk sekreterare
6.	undersköterska, läkare, biomedicinsk analytiker		Medicinteknisk ingenjör
7.	sjuksköterska, undersköterska, medicinsk sekreterare		Narkosläkare/Anestesiolog
8.	läkare, undersköterska, biomedicinsk analytiker		Narkos-sjuksköterska/Anestesi-sjuksköterska
9.	läkare, undersköterska, biomedicinsk analytiker		Operations-sjuksköterska
10.	narkosläkare, undersköterska, medicinsk sekreterare		Sjuksköterska
11.	undersköterska, läkare, sjuksköterska		Steriltekniker
12.	narkossjuksköterska, kirurg, undersköterska		Undersköterska
13.	kirurg, narkosläkare, undersköterska		
14.	undersköterska, steriltekniker, kirurg		
15.	undersköterska, medicinteknisk ingenjör, kirurg		
16.	medicinsk sekreterare, narkosläkare, kirurg		
17.	medicinsk sekreterare, narkosläkare, kirurg		
18.	operationssjuksköterska, steriltekniker, dietist		
19.	undersköterska, biomedicinsk analytiker, kirurg		
20.	kirurg, steriltekniker, intensivvårdssjuksköterska		
21.	undersköterska, steriltekniker, medicinsk sekreterare		
22.	kirurg, intensivvårdssjuksköterska, undersköterska		
23.	undersköterska, kirurg, medicinsk sekreterare		
24.	medicinsk sekreterare, sjuksköterska, läkare		
25.	medicinsk sekreterare, läkare, undersköterska		
26.	kirurg, narkosläkare, steriltekniker		
27.	undersköterska, sjuksköterska, kirurg		

Koppling till läroplanen och kursplaner

Läroplan (Lgr22)

Övergripande mål och riktlinjer

Kunskaper

Mål

Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola

- kan göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.

Riktlinjer

Läraren ska

- organisera och genomföra arbetet så att eleven (...)
- får möjlighet att arbeta ämnesövergripande

Skolan och omvärlden

Mål

Skolans mål är att varje elev

- kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden,
- har inblick i närsamhället och dess arbets-, förenings- och kulturliv, och
- har kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- verka för att utveckla kontakter med kultur- och arbetsliv, föreningsliv samt andra verksamheter utanför skolan som kan berika den som en lärande miljö, och
- bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av könstillhörighet eller av social eller kulturell bakgrund.

Läraren ska

- bidra med underlag för varje elevs val av fortsatt utbildning, och
- medverka till att utveckla kontakter med mottagande skolor samt med organisationer, företag och andra som kan bidra till att berika skolans verksamhet och förankra den i det omgivande samhället.

Studie- och yrkesvägledaren, eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter, ska

- informera och vägleda eleverna inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen och särskilt uppmärksamma möjligheterna för elever med funktionsnedsättning, och
- vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.

Rektorns ansvar

Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att (...)

- samverkan med skolor och arbetslivet utanför skolan utvecklas så att eleverna får konkreta erfarenheter av betydelse för deras val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.

Koppling till läroplanen och kursplaner

Kursplan Biologi

Syfte

Undervisningen i ämnet biologi ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- kunskaper om biologins begrepp och förklaringsmodeller för att beskriva och förklara samband i naturen och människokroppen,
- förmåga att använda biologi för att granska information, kommunicera och ta ställning i frågor som rör miljö och hälsa

Centralt innehåll

Kropp och hälsa

- Kroppens celler samt några organ och organsystem och deras uppbyggnad, funktion och samverkan.
- Virus, bakterier, infektioner, smittspridning och antibiotikaresistens. Hur infektionssjukdomar kan förebyggas och behandlas.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven visar grundläggande kunskaper om biologins begrepp och förklaringsmodeller. Med viss användning av begreppen och förklaringsmodellerna beskriver och förklarar eleven biologiska samband i naturen och människokroppen.

I frågor som rör miljö och hälsa för eleven resonemang samt framför och bemöter argument med viss naturvetenskaplig underbyggnad. Eleven söker information som rör biologi och använder då olika källor och för enkla resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

Kursplan Samhällskunskap

Syfte

Undervisningen i ämnet samhällskunskap ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om hur individen och samhället påverkar varandra. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla en helhetssyn på samhällsfrågor och samhällsstrukturer. I en sådan helhetssyn är sociala, ekonomiska, miljömässiga, rättsliga, mediala och politiska aspekter centrala.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utifrån personliga erfarenheter och aktuella händelser uttrycka och pröva sina ställningstaganden i möten med andra uppfattningar. Därigenom ska eleverna stimuleras att engagera sig och delta i ett öppet meningsutbyte om samhällsfrågor.

Centralt innehåll

Individer och gemenskaper

Svenska välfärdsstrukturer och hur de fungerar, till exempel sjukvårdssystemet och arbetslöshetsförsäkringen.

Samhällsresurser och fördelning (underrubrik)

Arbetsmarknadens och arbetslivets förändringar och villkor, till exempel med avseende på lönebildning, arbetsmiljö och arbetsrätt.

Gissa yrket

Koppling till läroplanen och kursplaner

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven visar grundläggande kunskaper om demokratiska värden och beslutsprocesser samt om mänskliga rättigheter. Eleven för enkla resonemang om olika frågor med koppling till demokratis möjligheter och utmaningar.

Eleven visar grundläggande kunskaper om förhållanden och strukturer i samhället. Eleven beskriver enkla samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. Eleven för enkla resonemang om hur individer och grupper kan påverka och påverkas av förhållanden och strukturer i samhället.

Eleven för enkla resonemang om samhällsfrågor utifrån kunskaper om förhållanden och strukturer i samhället. Eleven granskar information och åsikter som rör samhällsfrågor i olika källor med enkla källkritiska argument.

Du hittar mer information och fler lektioner på
vgregion.se/skolmaterial